

הסדרי נגישות

הספרייה של **מחנה**
המרכז לטכנולוגיה חינוכית

עזרה

עמוד הבית

מידע זה ניתן באדיבות:

עמוד הבית < מדעי החברה < **תקשורת**
עמוד הבית < אחר < טרור < **אירועים ופעילויות טרור**

תקציר

ה-11 בספטמבר יצר סימן שאלה גדול על התפקיד שיש לתקשורת בעולם מוכה טרור.
המאמר דן בשאלה: האם ממלאת התקשורת את תפקידה בכך שהיא סוקרת בהיקף גדול כפי שנדרש אירועים גורליים או האם היא הפכה בת ערובה של הטרור המשתמש בה לצרכיו?

הטרור כסרט אימה

מחברים: ד"ר מנחם בלונדהיים; פרופ' תמר ליבס

ביקורו של נשיא מצרים אנואר סאדאת בירושלים בשלהי שנות השבעים, ומתקפת הטרור של **11 בספטמבר**, רבע מאה מאוחר יותר, ממחישים באופן דרמטי את כוחה של הטלוויזיה לקבץ סביבה קהלים גלובליים בשידור חי של אירועים היסטוריים. יתרה מזו, סאדאת **ובן לאדן** תכננו אירועים שישנו לחלוטין את המציאות חברתית, תוך שימוש בטלוויזיה כאמצעי אסטרטגי (דיין ו"ץ, 2003). כמו סאדאת בשעתו, כך בן לאדן זה לא כבר, הבינו את הפוטנציאל האדיר של הטלוויזיה וניצלו אותו לזעזע את המערכת הפוליטית, הנתפסת כבלתי ניתנת לשינוי.

אך כאן מסתיים הדמיון בין השניים. נשיא מצרים תכנן את הביקור, על שידורו החי, בקפידה רבה, בתיאום עם מארחיו. הטלוויזיה שימשה אותו כדי לדבר ישירות אלינו, הציבור בישראל (לכאורה, מעל לראשיהם של המנהיגים בארץ, ואף ומעל לראשי ממשלתו שלו) כדי לשכנע אותנו בכנות רצונו בשלום (Liebes, 1984). והוא הצליח. ואילו בן לאדן תכנן את השידור הטלוויזיוני החי כדי לאיים ישירות על תושבי ארה"ב והציוויליזציה המערבית כולה, ולהמחיש את הכוח שיש בידו להרוס אותה.

אף שלא תיאם את השידור מראש עם מנהלי השידור ו/או עם הממשל, בן לאדן היה יכול לסמוך על שיתוף הפעולה של הטלוויזיה לא פחות מסאדאת. אם המרווח של 17 דקות שחלפו בין הפגיעה במגדל התאומים הראשון לשני אכן תוכנן לאפשר המצלמות לכסות את הפגיעה השנייה בעת התרחשותה, ואם לאו, ברור שהטלוויזיה העבירה את המסר של בן לאדן באופן אפקטיבי ביותר, באמצעות הדימוי של המגדלים התאומים, סמל רוחה של ארה"ב, הקורסים על המרקע. לאחר ש"הרים את ההפקה" בשלט-רחוק, יכול היה בן לאדן להירגע הרחק משם, במקום בטוח, לצפות באפקטים המידיים והנמשכים של החזיון, על הממשל, על הציבור האמריקאי, על המערב כולו, ולהשקות את התשובה לשאלות "מי?" ו"מדוע?". כך יכול היה להעצים ולהאריך את המתח והחרדה לבאות, שהם חלק בלתי נפרד מהתרחשויות הנתפסות כסיפור בלתי גמור (unfinished business).

*

שני המגה-אירועים הללו, שהתרחשו לעיני העולם, מדגימים היטב את הפוטנציאל הטמון בטלוויזיה לשנות את תפיסת המציאות של צופיה, אך גם את מעמדה הבלתי אפשרי כשחקן מרכזי בהתרחשויות אירועים הנתפסים כגדולים מן החיים, רובם אירועים אלימים. כאשר נופלת החלטה לאמץ פורמט של שידור חי, הטלוויזיה ממוצבת בתפקידים הצולבים של מי שאמורה למסגר ולספר את הסיפור, ולתווך בין השחקנים והציבור, ועם זאת, היא מתפקדת כבמה מסתובבת שמשוחקת עליה הדרמה. מכיוון שמדובר בשידור חי, דווקא בשעה שעניי הכל נשואות אל הטלוויזיה, כל הפרקטיקות העיתונאיות של בדיקת עובדות, הצלבת מקורות ועריכה, הופכות ללא רלבנטיות. באירוע מתוכנן וטקסי, דוגמת ביקור סאדאת בירושלים, או הלוויית **יצחק רבין**, התפקיד העיתונאי מצטמצם והשדרים מקבלים עליהם את הצורך להנמיך פרופיל ולהסתפק בהדרכת הצופים בשלבי הטקס, זהות האורחים ומעקב אחר מידת הנאמנות של האירוע לתסריט (דיין ו"ץ, 2003).

לעומת זאת, באירוע אלים המשעבד את הטלוויזיה בהפתעה, השידור נעשה חלק בלתי נפרד ומשמעותי ביותר מהכאוס וההתפוררות שתכנן יוזם האירוע, במקום לתפקד כמכשיר בשליטה, העוקב אחר המתרחש ומספק מידע אמין לאחר מעשה.

שידור חי, שהוא אקט של מחסוף הטלוויזיה, המפתיע לא רק את הצופים אלא גם את השדרים, הוא למעשה ממשיכו וגם היפוכו של הז'אנר הטלוויזיוני הנקרא "אירוע מדיה", במינוח שטבעו דיין וכ"ץ. ביטול לוח השידורים הקבוע לפני עידן התמסחרות הגוברת והסי-אן-אנימציה של השידור, נעשה לצורך שידור אירועים מתוכננים מראש בידי הטלוויזיה והיזמים. המטרה היתה לאפשר לציבור "להיות שם", באירועים דוגמת הנחיתה על הירח ("כיבוש"), הליכי ההדחה של הנשיא **ניקסון**, משחק הסופרבל (תחרות) או הלווייתן של הנסיכה דיאנה ("הכתרה"), שנתפסו כרגעי שיא סימבוליים בתהליכים חברתיים.

בשנות התשעים התמכרנו לז'אנר החדש של מרתון-אסונות - שידור חי בלתי מתוכנן של קטסטרופות כגון אסונות טבע, תאונות או אירועים המתוכננים בידי יוזמיהם לגרום חורבן והרס. בשני המקרים, אלה הם הרגעים, השעות או הימים שבהם הטלוויזיה הופכת מחנות לקלטות וידיאו, עם צופים יחידים המשייטים בחיפוש אחר בידור, למוקד המלכד את הציבור כחלק מקהילה (לאומית או תרבותית, לפעמים גלובלית), שחבריה לוקחים חלק ברגעים היסטוריים ו/או טקסיים, או באירועים שיוצרים איום על שלום החברה כולה ועל שלומו של כל אחד באופן אישי, כמו רעידת האדמה בלוס אנג'לס, נפילת המגדלים התאומים, פיגועי טרור המוניים אצלנו.

מטרתנו כאן היא להצביע על המאפיינים וההשתמעויות של מרתון-אסונות, ועל בעיות שהז'אנר מציב למקצוע העיתונאות, ולסיים בהצעת גישות אפשריות למזער את הבעיות הללו.

*

כאשר העורכים והמפיקים משתפים פעולה עם יוזמי אירוע מתוכנן מראש ומפנים את המרקע כדי להקדיש לאירוע את כל זמן השידור בשעות, ביממה, בשלושת הימים או בשבוע הבאים, הם מתרחקים מהתפקיד העיתונאי לשמו ומתקרבים באופן מסוכן לעיתונאים בחברות פשיסטיות, כי הם מתגייסים לשרת את היזמים כדי להעצים את רוחו החגיגית או את משמעותו הפרפורמטיבית של האירוע. מה שמציל את העורכים בחברה דמוקרטית היא היכולת לסרב. למשל: בנאום השנתי של נשיא ארה"ב על מצב האומה, הטלוויזיה חופשית לשדר בשידור חי את כולו או את חלקו, ולהחליט אם לפצל את המרקע בין הנאום לאירוע ספורט. לשדרים יש גם היכולת להוסיף טון סקפטי לתיאור המכבד, הבלתי מתערב ו/או המתפעם, שמאפיין את הז'אנר.

ובכל זאת, בסך הכל, לאחר שקיבלו את הגדרת המארגנים, השדרים נעשים חלק מהחזרה המשולש עם יוזמי האירוע מצד אחד והציבור מצד אחר. הם חלק בלתי נפרד מההצגה.

כדי לעמוד בקריטריונים, על אירוע המשודר חי לכלול מספר גדול די הצורך של קורבנות. גם זו הגדרה יחסית, כידוע; ראוי לזכור את הדרך הארוכה שעברנו מ-72 שעות השידור שלאחר פיצוץ האוטובוסים בפברואר '96 ועד לשידור החי הקצר שלאחר פיגוע ליל הסדר בנתניה ב-2002. לחלופין, ההחלטה על מעבר לשידור חי מחייבת קורבנות איכותיים - סלבריטאים, ו/או אנשי ציבור, (כך הקדיש סי-אן-אן יום שידורים שלם לחיפוש אחר גופת ג'ון קנדי ג'וניור), או צריכה להיות תוצאה של קריסה דרמטית ונראית לעין של טכנולוגיות הנתפסות כבטוחות לחלוטין.

אך אסונות טבע או תאונות, החושפים התמוטטות מוסדית ו/או טכנולוגית, כמו התפוצצות הצ'לנג'ר, אינם יכולים להתחרות בחרדה שמעלות פעולות אלימות מכוונות, עם מספר נפגעים רב, כמו ההתקפה על המגדלים התאומים. האפקטיביות של הז'אנר מגיעה לשיאה כאשר הצופים מצטרפים לאירוע "מתגלגל", ופחותה בשלב שבו כבר מתחילים ב"הכלתו", או כאשר המעורבים באירוע ניתנים לזיהוי בקלות כנבלים או כגיבורים; ובמיוחד כאשר האירוע אינו ניתן להכלה, לסגירה סימבולית או אפילו נרטיבית. ברפרטואר של אסונות, למתקפות טרור מהסוג ה"מתפתח" (Tuchman, 1978), כמו חטיפת והחזקת בני ערובה, בין שמדובר בסיפור אמיתי ובין שמדובר במידע מוטעה בנוסח אלי סיני, אצלנו, יש המרכיבים המתאימים.

גם אירועי מדיה וגם מרתוני-אסונות מושכים אליהם קהלים אקטיביים ומעורבים חברתית ומצמידים אותם למסך. במקרה של אסון כבד, הצופים הם לא רק פעילים אלא גם חרדים ופגיעים. ב-2000 קהל זה כבר שילט בין ערוצים גלובליים, רק כדי למצוא קריינים זרים עם אותן הבעות רציניות, ממחזרים את הצילומים ו"נגיסות הדיבור" המוכרות, ומפריחים לאוויר ספקולציות אינסופיות המבוססות על אותן פיסות מידע דלות. אך אלמנט ההפתעה האינהרנטי למרתונים יוצר את היחסים המנוגדים לחלוטין שיש להם עם הממסד. אם תוך כדי אירועי מדיה הממסד הפוליטי "משתלט" על המדיה והציבור, בעת אסון - כוח שהוא חיצוני למדיה ולממשלה כאחד - האירוע עצמו משתלט על המדיה ועל הציבור.

בנקודה זו יש להבחין בין סוגי האסונות שהזכרנו. אם במקרה של אסון טבע, או התמוטטות טכנולוגית, האירוע הוא אוטונומי (שרירותי, לא מכוון) ואין מי שאפשר להטיל עליו את האחריות למה שקרה, הרי במקרה של הפרת סדר או שינוי מוסדי רדיקלי, יש מוטיבציה ומוח מתכנן מאחורי הדרמה, האחראים למה שקרה. יתרה מזו, סביר להניח שיוזמי האלימות היו מודעים ל"מודוס אופרנדי" של העיתונאים, ושאוּפן התפקוד העיתונאי היה חלק מתוכנית הפעולה שלהם.

לפיכך, מה שמפוע לפנינו במקרים אלה לא שונה מאוד מאירוע מדיה. למעשה, זה אירוע מדיה מהופך. מרתון-האסונות של החברה הנורמטיבית הוא אירוע המדיה של הטרוריסט המתכנן אותו. כמו באירוע מדיה, יוזם האסון מתכנן את בימוי הרגע הדרמטי. השתתפות הציבור מובטחת ואפשר לסמוך על שיתוף הפעולה של התקשורת, אף שזו איננה מוסדרת

מראש באופן ידידותי. גם אם הפעם החוזה המשולש הוא חתרני, אין כל ספק שהטלוויזיה תמלא את חלקה בו.

נכון שהתקשורת יכולה להתנגד לחוזה שלה עם הטרור. אך שלושה סוגי אילוצים חוברים כדי שלא תישאר לה ברירה ממשית. ראשית, היכולות הטכנולוגיות קיימות ומאפשרות שידור חי מנקודות שונות בעת ובעונה אחת, תוך דילוג על פרקטיקות עיתונאיות מסורתיות. שנית, יש לחץ כלכלי גובר של תחרות, שכלליה מתייבים לכל ערוץ את הצורך לנצח או לפחות להדביק את מתחריו. התחרות דוחפת להנמכת הסטנדרטים כדי להגביר את הגירוי, הצהבה ושטטוש הגבולות בין חדשות ובידור. שלישית, ישנו גם האתוס הפרופסיונלי - תפיסות העיתונאים ברשתות האלקטרוניות את נורמות הדיווח ואת תפקידם בדמוקרטיה. אלה כוללים דרישה לסריקה רחבה של הסביבה, הצבעה על סכנות וניסיונות למסגר אירועים כך שהגיון הדפוסים הקודמים נעשה תסריט לאפשרויות בעתיד.

מאחר שהטלוויזיה משדרת אירועי טרור נמשכים בשידור חי, היזמים יכולים לשלוט לא רק בבימוי אירוע המדיה המנוכס, אלא גם לעשות מניפולציה במבנה והאילוצים הנורמטיביים. במצב הקלאסי דוגמת השידורים שלאחר רצח הנשיא קנדי, או רצח ראש הממשלה רבין, או חטיפות בני ערובה, הטלוויזיה נשענת על נהלים וטקסים קיימים (מינוי סגן הנשיא לתפקיד נשיא, ההלוויה בהשתתפות מנהיגי העולם). כך, הטלוויזיה מספקת סגירה/סיומת למהלכים, המזעזעים לזמן-מה את היציבות חברתית, באמצעות מסגרת התייחסות קונסנזואלית מעובדת היטב.

בניגוד לכך, לאחר שמפיקי השידור נדחפים למערבולת הכיסוי הפתוח (ללא מועד סיום) של מתקפת הטרור בסדר הגודל של 11 בספטמבר, הם מגלים שאין להם "תסריט". אין בשטח נבלים שניתן לחסל או לעצור, יש חשש שזו רק הראשונה בשרשרת התקפות, אין אפשרות לסגירה סימבולית ואין פתרונות, לא בטווח המיידי ולא בטווח הארוך. המאפיינים הכאוטיים, המאולתרים, של השידור המרתוני מעצימים את המסר של חוסר ביטחון, חוסר יציבות וחרדה.

*

מתקפה בסדר גודל של 11 בספטמבר מורה שהדברים יצאו מכלל שליטה. האירוע התרחש בפומבי, בניגוד לאינטרסים של הממשלה, חשף את פגיעותה של המנהיגות ויצר לעיתונאים סדק בפאסאדה, שדרכו אפשר להציץ ולראות כיצד המערכת מתפקדת באמת. ברגע כזה, דומה שעיתונאי הטלוויזיה מצויים בשיא כוחם. אבל הכוח ניתן להם בתנאים שאינם מאפשרים כמעט עבודה עיתונאית אחראית. התנאים הללו מאלצים את הטלוויזיה למידה רבה של שיתוף פעולה עם מארגני האירוע.

בניתוח האינטראקציה בין מקורות לעיתונאים, הסוציולוגים מולוך' ולסטר (Molotch and Lester, 1974) מצביעים על הפוטנציאל שיהיו לשני הצדדים מטרות מנוגדות. בעיני המקור, לרוב פוליטיקאי, המשתנה החיוני ביחסיו עם העיתונאי הוא הפרסום שפעולה שהוא אחראי לה מעניקה לו, לטוב או לרע. המקור, נשיא ארה"ב למשל, מחפש שיתוף פעולה עם העיתונאי כשהוא רוצה להצביע על מעשה שעשה ושניתן לראותו כחיובי. הוא מעדיף להרחיק עצמו מכיסוי האירוע שבאחריותו כאשר פרסום הפעולה יזיק לו, נורמטיבית או מעשית. כך, כאשר קרה משהו שהנושא באחריות לא התכוון שיקרה, כמו הפצצת אזרחים באפגניסטן, הוא יעדיף שהאירוע הזה גם לא יתפרסם. על אחת כמה וכמה אירוע שהיה מעשה מודע שלא נועד לפרסום, כמו יחסי קלינטון ומוניקה לינסקי.

פרסום אירועים שנושא האחריות אינו רוצה בפרסום מגדיל את כוחו של העיתונאי כמתווך. במקרה מסוג זה, העוצמה שיש לעיתונאי לחשוף חותרת תחת האינטרס של היזם ("סוכן", בלשון הסוציולוגים) להסתיר. הסקנדל, לפיכך, הוא המקרה שבו עצמאות העיתונאי ביחס למקורותיו, ותפקודו למען האינטרס של הקהילה, הם הגדולים ביותר.

כללי המשחק של מקור מול עיתונאי מתנפצים כאשר במקום להסתתר, הסוכנים משוחררים מהנורמות החברתיות או מתכוונים לאתגר אותן. במקרים הללו, המשתנים המרכזיים ביחסי סוכן-עיתונאי הם השאיפה לפרסום וגילוי זהות הסוכן. במקרה של פשע יומיומי, המבצעים יתנגדו לפומביות אבל יהיו ביניהם הבדלים בעניין חשיפת זהותם. במקרים של פשע "נורמלי" פרטי (רצח למשל) חיוני למבצע שזהותו לא תתגלה, בעוד אשר במקרה חטיפה וגביית כופר, ההצלחה תלויה בידע של הקורבן את זהות משליך ראש החזיר אל מפתן ביתו.

אבל באחרונה אנחנו עדים למספר גדל והולך של פעולות אנטי-נורמטיביות, שבמקום להתרחק מפרסום, נעשות לצורך הפרסום. בטרור "קלאסי", המבצעים עושים שימוש בפרסום פעולותיהם ובחשיפת זהותם להשגת מטרותיהם. בן לאדן (ומקווי לפניו) ממלאים את הקטגוריה החסרה בטבלה שמצליבה פרסום/זהות. הפרסום הכרחי לפעולותיהם, אבל הם אינם חושפים את זהותם. אנחנו טוענים שדווקא הסירוב לחשוף את הזהות מוסיף כוח וממדים ייחודיים לפרסום הבלתי נמנע. האנונימיות של המבצע היתה היבט מכריע בעיצוב הכיסוי הטלוויזיוני של הפיגוע במגדלים התאומים.

אנחנו מציעים לראות שלושה אמצעים שיזם בן לאדן כדי להתאים את הפיגוע למדיום הטלוויזיוני ול'אנר של מרתון-האסונות, ולהרמנויטיקה של הסיפור שארג.

1. **אפקטים מיוחדים:** בחירת המטרות הבטיחה מקסימום של אימפקט ויזואלי ובולטות לזמן ארוך על מרקעי העולם. הטלוויזיה לא יכלה שלא להפנט את הצופים באמצעות מיחזור. היא חזרה אל הדימוי האפוקליפטי של המגדלים הנופלים, התגשמות הקלישאה הוולגרית של ז'אנר סרטי אימה. משמעות הנזק על המרקע היתה:

(1) הצפייה בהתמוטטות גרמה לפחד ישיר בלב הצופים ("זה יכול היה ולקרות לי");
 (2) צפייה בסבל אנושי שנמסר בראיונות עם קרובים, עדים ומכבי אש, בעיקר בימים שאחרי הפיגוע, העצימה את החרדה באמצעות אמפטיה לאסון של אחרים;
 (3) ההיבטים הסמיוטיים-סימבוליים של התמוטטות המגדלים - סמל רוחה של ארה"ב והישגיה, שנהפך להיבטים בר-ענישה.
 ראוי לציין שמחזה פוטנציאלי רביעי לא התממש. מראה הפגיעה הפיזית בבני אדם - פצועים בכאבם, גופות מושחתות, שהן דימוי מרכזי באסונות אחרים - לא היו אלמנט מרכזי בשידור. הנזק הפיזי העצום הותיר מספר מועט של שיירים אנושיים ומנע גישת צוותי הטלוויזיה. אך החסר הזה מיקד את תשומת הלב לממדים האפוקליפטיים של ההרס הפיזי, להפיכתו האירוע למופשט ולהדגשת ממדיו הסימבוליים.

2. **אפקטים לעבר זמן.** אם היתה זו תוצאה של אסטרטגיה מתוכננת ואם תוצאה מקרית של אילוצים מבצעיים, בן לאדן הצליח לשמור על בלעדיות לעבר זמן על המרקע, באמצעות סדרת פעולות החוזרות על עצמן, במרווחים של זמן. כך הועצם האפקט הפסיכולוגי באמצעות:

(1) חיזוק האפקט הוויזואלי של המתקפה השנייה על המגדלים מול המצלמות;
 (2) יצירת אי דאות ביחס למספר המתקפות וחרדה בציפייה לבואן. האופי ה"נמשך" של האירוע אף גרם לכך שהנשיא ואנשיו היו עסוקים לא רק בנזק שנגרם אלא גם בשמירה על עצמם, מתוך דאגה לבאות. מופע האומים של בן לאדן שלט ללא מצרים על הבמה הגלובלית, עם חסר זועק, מנקודת המבט של הציבור, של קול הפרוטגוניסט. הריק רק הודגש בכישלון התגובה הראשונה של הנשיא בוש; עצבני, לא ספונטני, הוא צולם מצהיר הצהרה ממקום מחבוא. הופעתו של ראש העיר ניו יורק רודולף ג'וליאני, שבא כגיבור מטעם עצמו לאזן את תמונות הזוועה, הדגימה עד כמה התייצבות מנהיגות תקיפה במקום יכולה לעזור בשיכוך הפחדים והרגשת הפגיעות והכאוס.

3. **אפקטים נרטיביים.** בניגוד להתמוטטות והסימבוליות שלה הגלויים לעין, היו אלה דווקא השחקנים הסמויים מן העין והיעדר רציונל קוהרנטי ו/או מפורש שהעצימו את האפקטיביות התקשורתית של הפיגוע. מאחר שהמתקפות לא נועדו לעסקת חליפין, בן לאדן לא היה צריך לזהות עצמו כמבצע המתקפה או לדרוש דרישות ספציפיות. זמן רב הוא שמר על שתיקה ביחס למניע שמאחורי המתקפה. בלעדי ה"מי" (עומד מאחורי המתקפה) וה"מדוע" (מה מטרתו?), כשנותרנו עם "מה", "מתי", "והיכן", נותר גם הנרטיב חידה לא פתורה והמשיך להיות מרתק ומסעיר. היעדר הפירוש העצים את התלות במדיה. הטלוויזיה היתה אמורה לספק תשובה כלשהי. האפקט המרגש של תעלומה ללא פתרון היה גם הסיבה לחגיגות התקשורת סביב הופעת קלטות הווידאו של בן לאדן. כאן הוא השיג אחד מניצחונותיו הגדולים: הוא מינף את המסתורין הנמשך של "מי" כדי ללכוד את קהלו להקשיב ברוב קשב למסר האידיאולוגי שלו, ל"מה".

מתקפת 11 בספטמבר לא היתה מסוג ההתקפות המכוונות להשיג מטרה ממשית או ניתנת להשגה. המסר היחיד שניתן להעלות מגודל הזוועה והאכזריות של ההרס המתוכנן, ומנכונות התוקפים למות למען המטרה, הוא השאיפה להעמיד אותנו (אמריקאים, קפיטליסטים, העולם המערבי) במקומנו, להראות לנו עד כמה אנחנו פגיעים. זו אמירה גדולה הנותרת פתוחה, ומונעת בידי תסכול עמוק. גודל הדרישה, חוסר האפשרות לתרגמה לפיצוי מיידי והרעיון של רשת אנשים הפרושה בעולם ופועלת בשם מיליונים, יכולים להסביר את חוסר הנראות והיעדר ההזדהות של התוקפים.

בהשוואה לסיפור של טרור קלאסי המתנהל במסגרת דרמה, עם נבלים מחוללי נזק וגיבורים מתקני נזק, הסיפור בנוסח בן לאדן הוא מחזה מסתורין, שהנבל בו לא אותר עדיין. אין כמו סיפור לא גמור להחזיק את קהל הצופים צמוד למרקע, ואין כמו מסתורין והיעדר נראות להעניק להם תחושה שהם צופים - יותר נכון, משתתפים - במותחן שבו הנבל הוא רוח או שד.

אי אפשר שלא לדווח באופן מלא ומיידי על מתקפות טרור בפורמט של מרתונים, אבל אפשר להפחית את שליטת הטורור בתקשורת. הנה כמה הצעות:

למנות בממשל דובר לתקשורת, כדי שלא להשאיר את הזירה בידי הטרור, או לסמן אנשים בעלי ידע עמוק בממשל, שיספקו מידע סמכותי כשיידרשו. רק כבחירה שנייה יש לפנות למומחים מטעם עצמם, העלולים למסור לציבור מידע ספקולטיבי, לא מבוסס.

איפוק בפרסום תמונות זוועה, קולות היסטריים, תצלומי תקריב של גופות. אלה מגדילים את בהלה ועלולים לגרום להסתה גזענית, דווקא ברגעים שבהם הצופים פגיעים במיוחד.

לא להעניק זמן אוויר חופשי לאנשי הטרור, כפי שניתן לקלטת של בן לאדן ששודרה בתחנת אל ג'זירה. יש להעריך ולהגדיר מחדש ערכים חדשותיים וסטנדרטים עיתונאיים, כך שאמירות נבואיות, המסוגרות בתוך עצמן ויוצאות מפי דובר הדוחה כל אמצעי תוך של מסריו - כמו ראיון, עריכה, עימות עם דובר בעל תפיסה שונה - לא ייכללו בכללי שידור אחראי.

ולבסוף, אין מנוס מניהול דיון ציבורי על סטנדרטים לשידור מרתונים, כדי להגדיר אסטרטגיות שיפחיתו את המוטיבציה של אנשים וגופים ליזום אלימות המכוונת לשאת פרי בתקשורת, שאמורה להיות חופשית כדי לתמוך בחיים, בחירות ובאוויר.

מקורות:

דיין, דניאל ואליהו כ"ץ (2003) "הבניית אירוע", תקשורת כתבובת: מקראה. עורכות: תמר ליבס ומירי טלמון. האוניברסיטה הפתוחה. מתוך:

Dayan, Daniel and Elihu Katz (1993). Media events: The live broadcasting of history. Cambridge, Mass: Harvard University Press

Liebes-Plesner, Tamar. "Shades of Meaning in President Sadat's Knesset Speech", Semiotica 48, 3-4, 1984, 229-265

Molotch, Harvey and Marilyn Lester, (1974). "News as purposive behavior". American Sociological Review, 3, 101-12

ביבליוגרפיה:

- הטרור כסרט אימה
 כותב: בלונדהיים, מנחם (ד"ר) ; ליבס, תמר (פרופ')
 מחברים: חורף 2003, גליון 23
 תאריך: פנים : כתב עת לתרבות, חברה וחינוך
 שם כתב העת: הסתדרות המורים בישראל. הקרן לקידום מקצועי
 בעלי זכויות : הסתדרות המורים בישראל. הקרן לקידום מקצועי
 הוצאה לאור: הערות לפריט זה: 1. פרופ' תמר ליבס היא ראש המחלקה לתקשורת ועיתונאות באוניברסיטה העברית.
 2. ד"ר מנחם בלונדהיים מלמד במחלקה לתקשורת ועיתונאות ובחוג ללימודים אמריקאיים באוניברסיטה העברית.

החומר במאגר זה הינו לשימוש פרטי ולשימושם של מורים ותלמידים לצרכים לימודיים בלבד. אין להפיץ, להעתיק, לשדר או לפרסם חומר כלשהו מתוך המאגר, ללא הסכמה מראש ובכתב של בעלי זכויות היוצרים השונים, המצויינים בתחתית כל פריט.

חזרה לראש העמוד גרסת הדפסה העתק קטע למסמך עריכה הצג פרטים דומים סמן מאמר כחשוב